

Lisätiedot:

hyvinvointipäälikkö, Laura Salomaa, p. 040 194 8508

kaupunginlakimies Lena Filipsson-Korento, puh. 050 354 0121

hallinnon erityisasiantuntija Pilvi Kalliomaa, puh. 050 411 0202

etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Kuntalain 27 §:n mukaan ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Vanhusneuvosto voi olla useamman kunnan yhteinen.

Vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.

Vastaavasti kuntalain 28 §:n mukaan vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vammaisneuvosto. Vammaisneuvosto voi olla useamman kunnan yhteinen. Vammaisilla henkilöillä sekä heidän omaisillaan ja järjestöillään tulee olla vammaisneuvostossa riittävä edustus. Kunnanhallituksen on huolehdittava vammaisneuvoston toimintaedellytyksistä.

Vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.

Vanhus- ja vammaisneuvostoille on siis kuntalain mukaan annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen ja vammaisen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.

Vanhus- ja vammaisneuvostot eivät ole kunnan varsinaisia toimielimiä, joten ne eivät tee muutoksenhakukelpoisia hallintopäätöksiä eikä niille voida delegoida viranomaisvaltaa. Neuvostojen jäsenet eivät ole kunnallisia luottamushenkilöitä, eivätkä heidän tarvitse olla kunnan asukkaita. Kelpoisuudesta ei säädetä laissa, ja jäsenet voidaan nimetä esimerkiksi järjestöjen ehdotuksesta. Tasa-arvolaki ei suoraan koske neuvostoja, mutta tasa-arvon huomioimista suositellaan. Hallintosääntö ei suoraan ohjaa niiden toimintaa, joten työskentelytavat tulisi määritellä toimintasäännössä, jonka kunnanhallitus voi hyväksyä. Toimintasäännössä suositellaan määriteltäväksi muun muassa tehtävät, kokoonpano, valintatapa, toimikausi ja kokouskäytännöt. Kunnan tehtävänä on varata tarvittavat määrärahat, huolehtia kokoustiloista ja -järjestelyistä sekä tukea sihteeritehtävissä. Palkkion maksaminen on kunnan harkinnassa, mutta

perusteltua. Sama toimielin voi hoitaa sekä vanhus- että vammaisneuvoston tehtäviä. (Harjula-Prättälä, Kuntalaki – Tausta ja tulkinnot, 2023)

Kansalliset ja kansainväliset sopimukset täydentävät edellä mainittua.

Valtuustossa on jätetty valtuustoaloite ([KV 10.2.2025 § 4](#)) erillisen maahanmuuttoneuvoston perustamiseksi. Valtuustoaloitetta perustellaan esimerkiksi sillä, että maahanmuuttajat muodostavat tänä päivänä noin 12 % Kauniaisten väestöstä, ja osuus kasvaa nopeasti. Lisäksi aloitteessa perustellaan, että onnistuneen kotoutumisen edistämiseksi monet kunnat ovat perustaneet neuvostoja tai neuvottelukuntia, jotka voivat avustaa virkamiehiä ja luottamushenkilöitä kotoutumistoimenpiteiden suunnittelussa, ja jotka tarjoavat kanavan rakentavaan vuoropuheluun maahanmuuttajien edustajien kanssa. Maahanmuuttajien näkemysten huomioiminen palveluiden suunnittelussa, on perusteltua tarkasteltaessa väestöennusteita.

Uuden kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 46 §:n mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että sen palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Kunnan on myös huolehdittava oman henkilöstönsä kotoutumisen edistämisen osaamisen kehittämisestä.

Sote-uudistuksen vaikutukset kaupungin vanhus- ja vammaisneuvostojen asemaan

Sote-uudistus (voimaan 1.1.2023) siirsi sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun *kunnilta hyvinvointialueille*, mikä muutti myös kuntien vanhus- ja vammaisneuvostojen asemaa ja vaikuttamismahdollisuuksia. Sote-uudistus ei poistanut kuntien vastuuta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä, mutta neuvostojen tehtäväkenttä muuttui: Ennen sote-uudistusta vanhus- ja vammaisneuvostot vaikuttivat suoraan kunnan sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämiseen.

Sote-uudistuksen jälkeen kunnat eivät enää vastaa sote-palveluista, joten neuvostojen rooli painottuu nyt hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen (HYTE-työhön) sekä kunnallisiin palveluihin, kuten liikenteeseen, asumiseen, kulttuuriin ja liikuntaan, esimerkiksi:

- Esteettömyyteen ja saavutettavuuteen (kadut, rakennukset, joukkoliikenne)
- Ikääntyneiden ja vammaisten osallisuuteen ja vaikutusmahdollisuuksiin
- Liikunta- ja kulttuuripalveluihin sekä vapaa-ajan toimintaan
- Asumiseen ja ympäristön suunnitteluun
- Ennaltaehkäiseviin hyvinvointipalveluihin (esim. neuvonta, vertaisryhmät)
- Vaikuttamistyö hyvinvointialueen palveluihin erityisesti hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvoston kautta, mutta myös suorana vaikuttamisena hyvinvointialueen palvelualueisiin.

Yhteistyö hyvinvointialueen neuvostojen kanssa

Vaikka kunnan neuvostot keskittyvät kuntatason asioihin, ne tekevät yhteistyötä hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa. Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 32 §:n mukaan hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valitaan vähintään yksi edustaja.

Kunnan vanhus- ja vammaisneuvostojen asema on siis muuttunut sote-uudistuksen myötä, mutta niiden tehtävä kunnallisessa päätöksenteossa on edelleen tärkeä. Ne voivat keskittyä paikallisiin palveluihin ja elinympäristön kehittämiseen, ja niiden rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä kunnan palveluiden näkökulmasta on aiempaa korostuneempi. Niiden kautta voidaan kerätä käyttäjälähtöistä tietoa, joka auttaa kehittämään palveluja vastaamaan paremmin asukkaiden tarpeita.

Oheismateriaalina on Kuntaliiton suositukset vaikuttamistoimielimistä kunnassa ja hyvinvointialueella.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä vastaavat ovat viestineet, että useissa kunnissa on tällä hetkellä käynnissä vaikuttamistoimielinten toimintasääntöjen tarkastelu. Tarkoituksena on uudistaa sääntöjä vastaamaan sote-uudistuksen jälkeistä aikaa ja uutta ajattelua kunnan roolista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä.

Vanhusneuvosto on jättänyt aloitteen hallintosäännön uudistamisesta, **oheismateriaalina**. Aloitteen tavoitteena on vahvistaa vuoropuhelua vanhusneuvoston ja hyvinvointi- ja vapaa-aikavaliokunnan välillä.

Osallisuudesta ja vaikuttamismahdollisuuksista tulevaisuudessa

Vaikuttamistoimielimet, kuten vanhus- ja vammaisneuvostot, nuorisovaltuusto sekä muut kunnalliset osallisuusrakenteet, ovat keskeisiä demokraattisen päätöksenteon tukipilareita. Ne mahdollistavat eri väestöryhmien äänen kuulumisen kunnallisessa päätöksenteossa ja edistävät yhdenvertaisuutta. Vaikuttamistoimielinten pääasiallinen tehtävä on tuoda esiin kohderyhmänsä näkökulmat ja tarpeet kunnallisessa päätöksenteossa. Tarve uudistaa ja kehittää vaikuttamistoimielinten toimintaa liittyy erityisesti niiden keskeiseen rooliin demokraattisen päätöksenteon vahvistamisessa.

On tärkeää, että eri väestöryhmien ääni kuuluu kunnallisessa päätöksenteossa ja että vaikuttamistoimielimillä on aito mahdollisuus osallistua, tehdä aloitteita ja vaikuttaa kunnan strategiaihin, palveluihin ja kehittämistoimiin. Kehittämällä toimielinten roolia, resursointia ja yhteistyömuotoja voimme varmistaa, että niiden näkemykset huomioidaan päätöksenteossa entistä paremmin ja että osallisuus ei jää vain muodolliseksi kuulemiseksi. Tavoitteena on luoda entistä vaikuttavampia ja osallistavampia toimintamalleja, jotka mahdollistavat eri väestöryhmien todellisen vaikuttamisen heitä koskeviin asioihin. Myös kaupungin strategian mukaan tulee saada "toimintaan tehokkuutta sisäisiä prosesseja ja toimintamalleja kehittämällä" ja varmistaa, että kaupungin organisaatio vastaa SOTE-uudistuksen jälkeisiä tarpeita ja taloudellista kantokykyä".

Vanhus- ja vammaisneuvoston rooli edustamansa ryhmän palveluntarpeen täyttämisessä, esimerkiksi kokemusasiantuntijuuden kautta, on merkittävä. Lisäksi vammaisneuvoston edustajilla voi olla osaamista, esimerkiksi esteettömyysasioissa, jonka hyödyntäminen jo suunnitteluvaiheessa olisi olennaista ja tulisi huomioida.

Tavoitteena vaikuttamistoimielinten toiminnan uudistamiselle olisi, että osallisuus ilmenisi esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Osallistuminen työryhmiin ja vuoropuhelu viranhaltijoiden, sekä päättäjien kanssa.

- Kuulemistilaisuuksien ja tapahtumien järjestäminen, joissa kohderyhmän ääni pääsee esiin.
- Tiedon kerääminen ja välittäminen päättäjille (erityisesti kokemusasiantuntijat).

Nykyisen toiminnan haasteita

Toiminnan uudistamisen keskiössä on väestöryhmiensä edustajien osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen entisestään. Tarve toimintasääntöjen uudistamiselle ja toiminnan kehittämiseksi liittyy ennen kaikkea vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseen. Toiminnalta puuttuu selkeä vuosikello, ja vaikuttamismahdollisuus ei toteudu riittävästi päätöksenteon valmisteluvaiheessa. Ilman suunnitelmallista ja ennakoitavaa toimintamallia vaikuttamistoimielimillä ei ole riittävä roolia kunnallisessa päätöksenteossa, mikä heikentää niiden mahdollisuuksia tuoda esiin näkemyksiään oikea-aikaisesti. Tämä johtaa siihen, että vaikuttaminen jää usein reaktiiviseksi ja lausunnot annetaan vasta siinä vaiheessa, kun päätökset ovat jo pitkälti muotoutuneet. Kyseisten väestöryhmien edustajien asiantuntijuus tulisi saada kaupungin palveluiden kehittämiseen, sekä päätöksenteon valmisteluun aiempaa vahvemmin jo suunnitteluvaiheessa, ymmärrettävällä ja osallistavalla tavalla. Keskiössä tulisi olla ennen kaikkea yhteiskehittämiseen perustuva tapa toimia. Strategiset tavoitteet uudistustyölle liittyvät siis erityisesti seuraaviin kaupungin strategian painopisteisiin:

1. Painopiste: Avoin Grani. Vaikuttamistoimielinten laajempi osallistaminen valmisteluun.
2. Painopiste: Kestävä ja terve kuntatalous. Varmistetaan, että kaupungin organisaatio vastaa SOTE-uudistuksen jälkeisiä tarpeita ja taloudellista kantokykyä.
3. Painopiste: HYTE-työ: Kaupunkiyhteisön yhteistyö kaupungin kehittämisessä ja toiminnassa.

Myös taloudellisista syistä ja henkilöstöresurssien vähenemisen takia on peruteltua ja strategian mukaista tarkastella, voidaanko neuvostoja enää pitää erillään. Ennen SOTE-uudistusta molemmilla neuvostoilla oli oma henkilöstöresurssi, mutta nykyisin on käytettävissä vain yksi henkilöstöresurssi, joka toimii siis molemmissa neuvostoissa.

Toiminnan uudistamisen valmistelua on käsitelty vanhusneuvostossa 26.2.2025 § 15 ja 19.3.2025 § 21 sekä vammaisneuvostossa 25.2.2025 § 15 ja 15.4.2025 § 23. Todettakoon, että alustavien keskustelujen mukaan vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto itse eivät kannata neuvostojen yhdistämistä. Siksi tässä kehittämisohjelmassa esitelläänkin neljä erilaista vaihtoehtoa:

Vaihtoehto 1: Vammaisneuvosto, vanhusneuvosto ja perustettava maahanmuuttajaneuvosto yhdistetään.

Vaihtoehto 2: (Nykytila): Vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto pysyvät erillään, eikä maahanmuuttajaneuvostoa perusteta.

Vaihtoehto 3: Vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto pysyvät erillään, erillinen maahanmuuttajajärjestö kaksi kertaa vuodessa.

Vaihtoehto 4: Vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto pysyvät erillään, maahanmuuttajaneuvosto perustetaan.

Neljälle päätösvaihtoehdolle on myös tehty erillinen kirjallinen tarkastelu. Kyseinen tarkastelu on **oheismateriaalina**. Kirjallisen tarkastelun perusteella kaupunginhallitukselle esitetään, että neuvostojen toiminnan kehittämiseksi valitaan vaihtoehto 1. **Liitteenä** on toimintaohjeluonnos yhdistetylle vaikuttamistoimielimelle.

Uusitut toimintaohjeet tuodaan kevään aikana kaupunginhallituksen päätettäväksi. Neuvostojen jäsenet on valittu 31.5.2025 päättyväksi toimikaudeksi. Tavoitteena on saada uudet toimintaohjeet hyväksytyä, ennen uusien neuvostojen asettamista.

Kaupunginjohtajan sijainen Marianna Harju:

Kaupunginhallitus käy lähetekeskustelun aiheesta, ja pyytää vanhus- ja vammaisneuvostoilta lausuntoa liitteenä olevasta toimintaohjeluonnoksesta yhdistetylle vaikuttamistoimielimelle (vaihtoehto 1) 19.5.2025 mennessä.

.....

Merkittiin, että hyvinvointipäällikkö Laura Salomaa selosti asiaa.

Keskustelun aikana jäsen Fredrik Waselius teki jäsen Mikko J. Salmisen kannattamana seuraavanlaisen vastaesityksen 5.1:

"5.1 Nytt motförslag (Waselius Fredrik)

Lähetekeskustelun jälkeen KH pyytää lausuntoa vanhus- ja vammaisneuvostoiden yhdistämisestä ja uuden maahanmuuttajaelimen perustamisesta."

Vastaesitys hyväksyttiin yksimielisesti.

Päätös:

Kaupunginhallitus kävi lähetekeskustelun aiheesta ja päätti pyytää vanhus- ja vammaisneuvostoilta lausuntoa vanhus- ja vammaisneuvostojen yhdistämisestä ja uuden maahanmuuttajaelimen perustamisesta.

Liitteet:

Vaikuttamistoimielimen toimintaohjeluonnos

Oheismateriaali:

Kuntaliiton suositukset vaikuttamistoimielimistä kunnassa ja hyvinvointialueella
Vaikuttamistoimielinten uudelleenorganisointi ja kehittäminen 2025, tarkastelu
Vanhusneuvoston aloite 3.2.2025